

LBRIS

We know
books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Hiatt-Verrill, A.

INCHIZIȚIA/ A. Hiatt-Verrill – București: Paul Editions, 2024

ISBN 978-630-6588-50-3

Tehnoredactare/copertă: *Nicoleta Monoran*

Paul Editions

Casa Presei Libere 1, corp C1, Sector 1, București

www.pauleditions.ro

e-mail: pauleditions@gmail.com, office@pauleditions.ro, vanzari@pauleditions.ro,

pauleditions.ro, nicoleta.petcu@pauleditions.ro,

mihaela.enache@pauleditions.ro

tel: 0730.660.427; 0731.884.583

A. Hiatt-Verrill

INCHIZIȚIA

Traducere de *Gheorghe Dinu*

Paul Editions

Ioana d'Arc în capela regelui Carol al VII-lea

(Pictură de Dominique Ingres, 1854)

CUPRINS

Introducere	5
Capitolul I	
Împrejurările care au dus la Inchiziție	13
Capitolul II	
Începuturile Inchiziției	23
Capitolul III	
Puterea Inchiziției	33
Capitolul IV	
Mrejele Inchiziției	43
Capitolul V	
Cum funcționa Inchiziția	59
Capitolul VI	
Pedepsele Inchiziției	75
Capitolul VII	
Torturile	95
Capitolul VIII	
Superstiția, vrăjitoria și magia	109
Capitolul IX	
Procesul Janei d'Arc	137
Capitolul X	
Începutul sfârșitului	147
Capitolul XI	
Inchiziția spaniolă	157
Capitolul XII	
Inchiziția în America	171
Capitolul XIII	
Inchiziția în Peru	187

Camera de tortură a Inchiziției

Capitolul I

Împrejurările care au dus la Inchiziție

Este greu să ne imaginăm condițiile care existau în Europa în secolul al XII-lea și al XIII-lea. Totuși, spre a înțelege Inchiziția și cauzele care au determinat-o, trebuie să încercăm a ne reprezenta Europa așa cum era, când a început Inchiziția. Diferitele țări, pe care le cunoaștem astăzi, nu existau încă și harta Europei era cu totul alta, decât cea de acum. Toată partea de vest a Franței aparținea Angliei; Italia era împărțită în două regate: acela al Italiei de Nord și acela al Siciliei, la sud, Roma și Veneția fiind independente.

Sudul Spaniei era în mâinile maurilor iar nordul era divizat în diferite regate: Aragonul, la nord-est; Castilia, la mijloc; Leon la nord-vest; Portugalia la vest și micul regat al Navarrei, între Castilia și Aragon.

Partea de est a Franței, cu toate că se numea regatul Franței, era, în realitate, alcătuită din mici principate și ducate, în război fără încetare unele contra celorlalte. În Italia era aproape la fel. Germania, care stăpânea întreg centrul Europei, astăzi despărțit de Danemarca, Austria,

Elveția, Olanda și Belgia, se găsea în mâinile prinților, ducilor, conților și baronilor feudali, toți independenți. Polonia și Ungaria erau regate. Prusia posedea nord-vestul Rusiei, iar estul Bulgariei și al României, Turcia, și o parte din Rusia, erau în mâinile mahomedanilor.

În această Europă, din sec. al XIII-lea, creștinismul era reprezentat de biserica catolico-romană, al cărei șef era Papa de la Roma. Dar pentru ceea ce ar fi însemnat ca Papa să poată întreține legături directe cu preoții și prelații săi, el ar fi putut locui și pe o altă planetă. Mijloacele de comunicație de pe vremea aceea, ne este imposibil să ni le putem imagina. Nici o cale modernă de comunicație nu exista: nici poșta, nici diligența între diversele orașe, nici drumuri carosabile. Toate călătoriile se făceau pe jos, călare sau pe corăbiile cu pânze. Trebuiau săptămâni întregi, luni și chiar ani ca să poți ajunge de la un capăt la celălalt al Europei. În afară de acest lucru, legile care sprijineau pe călători, nu existau decât în orașe și ele nu intrau niciodată în vigoare. Fiecare om, până la un anumit punct își făcea singur legea. Ținuturile mișunau de bandiți, de tâlhari, și mulți dintre indivizii care încercau să guverneze nu întrebunțau mijloace mai bune. Totuși, în ciuda acestei situații, biserica s-a menținut pe tot cuprinsul Europei pretinsă creștină, dar ea pătrunsese până în țările musulmane și ajunsese la un asemenea stadiu, încât conducea, în realitate, pe toți șefii din Europa.

Nu există, în toată istoria, un exemplu atât de surprinzător al triumfului inteligenței și credinței asupra brutalității sălbatice, ca cel al bisericii catolice asupra forțelor feroce și înarmate ale nenumăraților seniori ce domneau în Europa, pe atunci. Fără nici o putere, fără alte arme decât pietatea lor și apelul către suflet și minte, preoții au ajuns să stăpânească hoardele barbare ce terorizau Europa. În acel moment, cum biserica era aceea care conducea, ea propovăduia tuturor creștinilor, că singura posibilitate

de salvare era luarea armelor pentru apărarea credinței. Într-o vreme când credința era lucrul principal, călăuzind toată purtarea oamenilor, religia ajunsese la un despotism spiritual care-l făcea atotputernic pe cel în mâinile căruia se concentrase puterea. Acest atotputernic era, natural, Papa, căci, la sfârșitul secolului al XII-lea, autoritatea Sf. Scaun se întărise, înlocuind complet fosta independență a episcopilor și ținând sub controlul lui pe toți prelații. Hotărârea Papei era fără apel. Episcopii, la rândul lor, exercitau o autoritate absolută asupra preoților, care aveau o putere asemănătoare, dacă nu și mai mare, asupra laicilor.

Această putere nu se mărginea numai la lucrurile religioase. Legea, sau o mare parte din ceea ce reprezenta legea, era în mâinile preoților. Tot ce privea chestiunile de moșteniri, disciplină, finanțe și alte afaceri temporale, erau, printr-un comun acord, încredințate preoților. Acest lucru se datora, pe de-o parte faptului că pe vremea aceea preoții erau singurii oameni instruiți, iar, pe de altă parte, fricii superstițioase cu care erau priviți acești preoți. Pentru creștinismul de pe atunci, omul lui Dumnezeu nu putea face nimic rău.

El era inspirat, mai mult sau mai puțin, într-un fel supranatural și lumea nu aflase încă faptul că preoții erau supuși acelorași decăderi trupești, patimi și greșeli ca toți ceilalți oameni. Sutana și potcapul făceau din preot un om aparte, crescut deasupra restului omenirii, o ființă a cărei persoană și bunuri erau inviolabile și care, chiar dacă se făcea vinovat de crime, nu putea fi arestat, acuzat sau pedepsit de o autoritate a timpului. El nu se putea prezenta decât înaintea unui tribunal religios căruia îi era interzis să aplice pedepse ce-ar fi atras o vărsare de sânge. Și chiar atunci când vreun preot era acuzat și sancționat de unul din aceste tribunale, avea latitudinea să apeleze la Roma, ceea ce cerea mai multe luni, în care timp afacerea era uitată sau prescrisă.

În afară de acest lucru, clerul poseda o mare parte din pământurile fertile ale Europei și exercita asupra locuitorilor ei o autoritate temporală. Cum aceste proprietăți erau inviolabile, proprietarii lor aveau, deci, o putere superioară aceleia a seniorilor și baronilor feudali. Oricine trăia pe proprietatea bisericii, era un soldat al bisericii. El nu mai era un supus al țării sau regatului în care era născut, ci un vasal al bisericii. În aceste condiții, biserica (fiind sinonimă cu creștinătatea) poseda, natural, o putere nelimitată pentru a face binele sau răul, și, a fost spre cinstea ei dacă, până la urmă, binele a triumfat.

Era firesc ca aceste condiții să fi atras oameni fără principii, ale căror intenții nu însemnau nimic și care nu-și apropiuau pietatea decât spre a-și ascunde îndărățul ei, natura lor diabolică și poftele lor josnice, prefăcându-se numai, spre a profita de puterea ce li se acorda ca atare. Acela care intra în cinul monahal, era scăpat de orice grijă, de orice legătură de familie. În cler nu existau deosebiri de clasă: țăranul și prințul se pomeneau egali, unul față de celălalt, ceea ce constituia un avantaj enorm, într-o epocă în care spiritul de castă domnea în Europa cu o mână de fier și când orice ajungere în viață era cu neputință aceluia care nu era nobil. În serviciul bisericii sau sub sutana unui preot, talentul și energia erau acelea care contau. Descendența nu avea importanță. Foarte mulți dintre papi erau de origine joasă. Alexandru V a fost cerșetor; Grigore VII a fost fiu de tâmplar; Benoit XII al unui brutar, după cum alții erau fii de țărani, cizmari, ciobani, etc. De asemenea biserica oferea oamenilor fără principii, un mijloc de a trăi ușor, posibilitatea de a se îmbogăți și deveni puternici, imunitatea pentru toate faptele rele pe care le-ar fi putut comite și o poziție care, în afacerile de pe atunci era superioară aceleia a prinților domnitori și a potentatilor. „Prinții sunt servitorii clerului” și „cel mai umil preot este superior oricărui rege“,

– acestea erau axiomele universal răspândite. Servitorii lui Dumnezeu aveau de altfel curajul convingerii lor, așa cum a fost demonstrat de foarte multe ori. Papa Urban II, de pildă, nu s-a temut să-l excomunică pe regele Philippe I, pentru crima de adulter.

Dacă s-ar lua în considerație și dacă s-ar ști în afară de asta, că nici un examen prealabil, nici o pregătire (nici chiar o perioadă de stagiu) nu era necesară pentru a deveni preot, ar putea fi de mirare, dar așa este, că nu s-au comis mult mai multe abuzuri, decât se cunosc. Ar fi trebuit să existe îngeri care să umble cum trebuie cu puterea ce se acorda, să exercite îndatoririle spirituale impuse și să ajungă la perfecția supranaturală pe care laicii o cereau preoților. Chiar în zilele noastre, dacă ar exista condițiile de atunci s-ar abuza poate la fel. Nu trebuie de asemenea să uităm, înainte de a judeca pe preoții sau laicii acelor timpuri, că morala, concepția omenirii, justiția, într-un fel toate problemele de conștiință și toate regulile de conduită nu semănau deloc cu cele de astăzi. Morala, așa cum o considerăm în zilele noastre, nu exista. Acțiunile care ne par cele mai barbare și mai sălbatice, păreau, pe atunci, ca foarte naturale. Forța făcea dreptul și rasa umană, obișnuită cu războaiele sângeroase, forturile, execuțiile cele mai revoltătoare și mai crude, era călită cu suferința și moartea.

Nu este deci de mirare că mii de șnapani au intrat în cler spre a-și asigura libertatea de a face crime fără frică de pedepse, îmbrăcând doar o sutană și murmurând o rugăciune. Același lucru se întâmpla și pentru episcopi. Cu toate că în teorie aceștia trebuiau să fie aleși de către cler, în practică, corpul electoral, când exista unul, era alcătuit de către candidați a căror alegere trebuia confirmată de rege sau seniorul feudal, apoi de Papă. Rezulta, de aici, că un mare număr de oameni corupți ocupau scaunele episcopale, fiindcă, de cele mai multe ori, seniorul fără scrupule, care

avea nevoie de sprijinul bisericii pentru afacerile lui, aranja ca episcopul să fie un om gata să-i servească interesele. În rezumat, politica și religia se sprijineau una pe cealaltă.

Mai există un punct, neglijat de cele mai multe ori și care, mai mult ca oricare altul a determinat condițiile ce-au dus la schisme în biserica creștină, dând naștere la credințe eretice și, la urmă, Inchiziției. Era faptul că, într-o țară, unde toate formele plăcerilor, destrăbălării, lăcomiei erau dezlănțuite, era imposibil de a găsi un om într-adevăr cumsecade și dezinteresat. Probabil că, alegând pe cei mai buni pentru a fi numiți episcopi, tot n-ar fi însemnat mare lucru. Analele timpului ne fac dovada că acesta era cazul. De pildă, sfântul Petre Damiani, cerând lui Grigore VI să confirme un episcop ales la Forsombrone, a spus că nu este demn de a fi numit la acest post și că trebuie, mai înainte, să facă un act de penitență, adăugând că: „Ce se poate face altceva? În toată dioceza nu există un ecleziast demn de acest oficiu“. Nu este deci de mirare că printre preoții cumsecade, pioși și sinceri să se fi amestecat și un mare număr de oameni fără credință și lege, și care, așa cum se întâmplă întotdeauna, să fi dat întregului cler prostul renume. Toți preoții, pe vremea aceea, aveau reputația de a se lăsa ușor corupți, de-a practica concubinajul, furtul, înșelăciunea și câteodată chiar și crima. Degeaba oameni admirabili, ca Fulbert din Chartres, Hildebert din Mans, Eudes din Chartres, Lanfranc, Anselme, sfântul Bruno, sfântul Bernard, sfântul Norbert și atâția alții au luptat pentru a face respectată religia și morala și pentru a extirpa viciul și corupția care prospera sub deghizarea clerului, în ciuda bisericii. Cel mai mare rău, și cea mai mare parte a cauzei acestei stări de lucruri lamentabile, era dificultatea de a dovedi acușările împotriva preoților răi, și odată ajuns să furnizezi probele, trebuia un timp enorm de mare spre a atrage atenția papei și a obține o decizie din partea Sfântului Scaun. Într-un mare număr

de cazuri, papa dădea pedepse salutare, dar în alte cazuri, mult mai numeroase, ierta. De asemenea, prinții, seniorii feudali și regii câteodată, interveneau în favoarea acuzatului, și înainte de a se ajunge la un rezultat, un alt papă ocupa locul. Nu trebuie iarăși uitat că în acea epocă de violență, de carnagiu, războaie civile neconținute, de tâlhărie legală, cei umili și slabi nu aveau nici o șansă. Totul era rezervat pentru cei care aveau influență sau care țineau o sabie și pentru prelații Evului Mediu care, în ciuda credinței lor, nu disprețuiau să ridice o armă împotriva unui prinț, senior sau baron. Fiii nobililor au găsit că mitra episcopală, le venea tot așa de bine ca și pălăria lor de nobili, Crucea le era tot atât de familiară ca sabia și sub protecția sutanei ce o îmbrăcau, puteau să facă intrigi, să facă traficuri odioase și politică, atât cât voiau. Atunci când trebuiau să lupte deschis, nu se jenuau să îmbrace zalele și să se servească de arme, ca oricare războinic. Când excomunicarea sau alte amenințări spirituale nu ajungeau să readucă la ordine pe vasalii sau seniorii rebeli, se putea recurge la forța armată a unui prieten sau rude și episcopii găseau ca foarte natural de a ordona unui prinț sau senior să declare război unuia dintre vecini sau chiar ei înșiși declarau războiul dacă găseau că prin acesta consolidau biserica sau își păstrau armata lor de credincioși. Se întâmpla, de multe ori, ca un episcop să fie, în același timp, și senior, și, în caz de război, era moral obligat să conducă trupele, în pofida straielor lui ecleziastice. În timpul războiului dintre Philippe și Othon IV, Lupold, episcopul din Worms, a condus trupele pentru a-l ajuta pe Philippe și, atunci când oamenii lui au ezitat să jefuiască bisericile, demnul episcop (vorbind ca un soldat) a replicat că este de ajuns de a nu profana osemintele celor morți; dar, ca să fim drepecți, trebuie să admitem că, atunci când asemenea acțiuni erau raportate papilor cu dovezi suficiente, ei le aprobau foarte rar și, de multe ori, lăsau pe episcopul făcut prizonier

în timpul luptei, la discreția inamicului. Totuși, numai faptul că ecleziasticii puteau provoca războaie și lua parte la ele, i-a împins pe episcopii fără principii să facă războaie pentru a se îmbogăți și să satisfacă propriile lor interese. Geroch de Reichersperg, de pildă, se plânga că prelații rupeau mereu pacea și cheltuiau veniturile bisericii pentru a întreține soldați în detrimentul săracilor. S-a ajuns, de aici, ca preoții să-i considere pe episcopi ca în afară de sânul bisericii, și de multe ori preoții demni refuzau să accepte un scaun episcopal din pricina scandalurilor notorii, provocate de către episcopi. Acest lucru era provocat, mai ales de faptul că episcopii, în cea mai mare parte, erau responsabili numai față de Papă și a formula o acuzare împotriva unui episcop echivala cu a-ți semna propria ta sentință de moarte, căci, chiar dacă cel ce depunea plângerea era un om sus-pus, era foarte greu de a dovedi acușările, fiindcă acest lucru cerea un foarte lung, anevoios și plin de pericole drum până la Roma. Chiar atunci când un pontif integru și energic, cum era Inocențiu III, era papă, greutățile și riscurile unui voiaj până la Roma, împiedicau pe foarte mulți să ducă plângeri.

Totuși numărul pedepselor impuse de Inocențiu III pentru greșelile comise de către episcopi arată cât de mare era corupția pe acea vreme. Cazul lui Mathieu din Lorena, episcop de Toul, consacrat în anul 1200, ne dă un exemplu de enorme dificultăți ce le întâmpina o chestiune de acest fel. Doi ani după instituirea sa, forul superior cerea lui Inocențiu destituirea lui, acuzându-l de toate viciile imaginabile, de destrăbălare și de sărăcire a eparhiei sale, prin excesele comise. Cu toate că s-a dovedit că trăia în concubinaj cu fiica sa, și că era vinovat de crime și omoruri, au trebuit să treacă zece ani pentru a fi judecat. Excomunicarea însăși nu putea produce nici un efect asupra oamenilor de acest soi. Necrezând în Dumnezeu, și servindu-se de religie ca de o deghizare, ei nu se temeau de excomunicarea dintr-o

biserică pe care o ofensaseră și o înjosiseră. Existau episcopi care nu vizitaseră niciodată măcar, dioceza lor. Simțindu-se la adăpostul legilor, exercitând o autoritate supremă asupra locuitorilor din dioceza lor și asupra preoților în subordine, acești oameni se puteau nesinchisi de regi, prinți și chiar de papă. Ei au făcut mai mult rău cauzei religiei și reputației bisericii ca orice alt lucru din istoria creștinătății. Adevărul conținut de proverbul „așa cap, așa căciulă”, n-a fost niciodată mai bine potrivit ca pe vremea preoților puși sub ordinele unor asemeni episcopi. Chiar atunci când erau prea pioși sau conștiincioși spre a comite crime, episcopii găseau ca foarte natural să oprime poporul, să ia dări și, în măsura în care puterea și bogăția episcopilor creștea, diocezele izolate deveneau comunități independente, sfidând sau refuzând să recunoască autoritatea papei. Se întâmpla chiar ca acest fel de comunități să insulte nunțul papal, când încerca să vină să vadă ce se întâmplă, evitând astfel de a da socoteală și de a fi în pericolul excomunicării de către șeful lor.

În multe cazuri, mănăstirile deveneau castele-fortărețe și episcopii se războiau între ei ca baronii și prinții. Astfel, în 1182, bogata episcopie din Saint-Trond a fost atacată de episcopii din Metz și Liège. Episcopia și orașul au fost arse, iar locuitorii executați fără milă.

O parte mai puțin sumbră a acestei epoci exista totuși.

În timpul foametei din 1197, abatele Gebhardt din Heisterbach a distribuit pomeni atât de mari, încât hrănea 1500 de oameni zilnic, în timp ce o altă casă bisericască i-a hrănit pe săracii din eparhia sa până la recoltă și o altă episcopie a sacrificat turmele și a amanetat cărțile rare și odoarele scumpe ca să-i hrănească pe flămânzi.

În general însă, moravurile clerului deveneau din ce în ce mai deșănțate. Preoții se îndepărtau din ce în ce mai mult de Roma și pierdeau tot mai mult autoritatea și puterea lor asupra norodului. Peste tot, profitorii se făceau preoți ca să

trăiască mai ușor și ca să dea frâu liber pornirilor lor. Se permitea criminalilor să intre în mănăstiri și să se pocăiască. Aventurieri de toate soiurile, învinși în lupta lor, căutau refugiu în lăcașurile sfinte, făcându-se preoți sau călugări. Ca să mai mărească scandalul care se atribuia călugărilor și preoților, vagabonzii, hoții, bandiții și criminalii de toate felurile, nu găseau ceva mai bun decât să îmbrace sutana și să rătăcească prin sate trăind din mila oamenilor și oferind relicve false și obiecte religioase. Acest abuz a ajuns atât de flagrant încât un timp a fost oprit de a da ospitalitate oricărui călugăr cerșetor. Cei buni sufereau, ca totdeauna, pentru cei răi.

S-au făcut eforturi ca să fie reformate episcopiile, mănăstirile și clerul, dar fără prea mult succes. Abia după fondarea ordinului cerșetoresc al franciscanilor și cel al dominicanilor, biserica, după ce a ajuns la cel mai înalt punct al puterii ei, pentru binele omenirii și gloria creștinătății, și a căzut la cea mai josnică treaptă, a început să se debaraseze de această canceroasă bubă ce crescuse în sânul ei.

Dacă ar fi fost lăsat ca această bubă rea să se dezvolte puțin mai mult, creștinismul ar fi dispărut în Europa. Așa cum, ca să vindeci corpul de anumite boli, recurgi la măsuri eroice, tot așa, singura măsură de care se putea servi biserica pentru a combate boala spirituală ce amenința Europa și care amenința să distrugă biserica, trebuia să fie, și ea, una eroică. Această măsură, a fost Inchiziția.

Capitolul II

Începuturile Inchiziției

u ambiția, intoleranța, fanatismul, cum se crede de multe ori, au fost cauzele pentru care Biserica Catolică a instituit Inchiziția. Ea n-a fost decât consecința naturală și inevitabilă a condițiilor existente la începutul secolului al XIII-lea în Europa.

Inchiziția n-are nimic comun cu Noua Inchiziție, cunoscută sub numele de Inchiziția spaniolă pe care au instituit-o, mai târziu, Regele Ferdinand și Regina Isabella.

Inchiziția nu era măcar un lucru nou în secolul al XIII-lea. Ea nu era decât forma evoluată a fostelor metode în uz pentru descoperirea și stârpirea crimelor, pentru a smulge secrete oamenilor. Aceste metode erau, fără îndoială, împrumutate, în mare parte, de la orientali, musulmani și mauri, împotriva cărora creștinii europeni erau în dușmănie de secole. De altfel existau suficiente dovezi cu care să se arate că metode identice erau întrebuințate de către musulmani împotriva creștinilor, și de creștini împotriva musulmanilor și al căror scop nu avea nimic religios. Aceste metode erau foarte întrebuințate în Evul Mediu. Autoritățile se serveau de ele ca